

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. שומחה לצורכה אבל לא לכבודו ... לצורכו ולצורכה לא.....2
- ב. הכניסה לרבקה ודשה כשירה בשביל שתינק ותדוש פסולה ... שכן עליה עוף כשירה עלה עליה זכר ... מה עבד דניחא ליה אף עובד דניחא ליה.....3
- ג. המוצא כלי עץ ... מפני שמפחיתן ... כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו 4
- ד. כדרך שאמרו באבידה כך אמרו בפקדון פקדון ... שהלכו בעליהן למדינת הים.....4
- ה. והתעלמת פעמים שאתה מתעלם ופעמים שאי אתה מתעלם הא כיצד היה כהן והיא בבית הקברות או שהיה זקן ואינה לפי כבודו.....5
- ו. או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חברו.....7
- ז. ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה.....7
- ח. הכישה חייב בה ... דרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר ... תיקו אמר רבא כל שבשלו מחזיר בשל חברו נמי מחזיר.....10
- ט. וכל שבשלו פורק וטוען בשל חברו נמי פורק וטוען.....11
- י. הפקר לעניים ... אינו הפקר עד שיהא הפקר לעניים ולעשירים כשמיטה.....12
- יא. לפנים משורת הדין הוא דעבד.....13
- יב. ילכו זה ביקור חולים ... בן גילו נוטל אחד מששים בחליו ואפילו הכי מבעי ליה למיזל לגביה בה.....13
- יג. אי זו היא אבידה מצא חמור או פרה רועין בדרך אין זו אבידה חמור וכליו הפוכין פרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה.....17
- יד. החזירה וברחה החזירה וברחה אפילו ארבעה וחמישה פעמים חייב להחזירה שנאמר השב תשיבם.....17
- טו. היה בטל מסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל אם יש שם בית דין מתנה בפני בית דין אם אין שם בית דין בפני מי יתנה שלו קודם.....18
- טז. בלילות אפילו חדא שעתא ... ביממא אפילו טובא ... חזי לה בקדמתא ובחשכתא תלתא יומי אמרינן איתרמויי אתרמי לה ונפקא טפי ודאי אבידה היא.....20

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

דף ל.

א. שוטחה לצורכה אבל לא לנבודו ... לצורכו ולצורכה לא

כבר התבאר לעיל דף כט. שאסור המוצא להשתמש באבידה לערכו¹, אפילו כשהתשמיש הוא גם לצורך האבידה², אם יש חשש שתפסד על ידי כך³, ויש אומרים⁴ שבדבר שאינו נפסד כלל ואין הבעלים מקפיד, באופן שמותר לו להשתמש בפקדון חבירו שלא מדעתו, מותר גם באבידה אפילו לצרכו בלבד, וכן יש מתירין⁵ להשתמש בתפילין שנמצא ולהניחם.

לפיכך מצא בגד⁶ של צמר⁷ מנערו אחת לשלשים יום כדי שלא יפסד, ולא ינערו באופן שעלול לבא לידי הפסד.

¹ שו"ע ונו"כ שם יח

² ואף על גב דבעיא דלא איפשימא היא, ספק גזל הוא ולחומרא. ועיי' שו"ת פרי יצחק ח"ב סימן נו. וכתב במחנ"א ה' גזילה סימן כא עפ"י דברי הרמב"ן ששואל שלא מדעת אינו חייב באונסין אלא כשכל הנאה שלו, א"כ כשנשתמש לצרכו ולצרכה, אינו נעשה שואל להתחייב באונסין, ודלא כדעת הרש"ך ח"א סימן קעה

³ סמ"ע שם יא שהטעם שאסרו לשטוח לצרכו ולצרכה הוא שמא ישכחנה ותגנב, וכן העתיק בשו"ע הרב, אבל בנה"מ (חידושים סק"י) כתב שהחשש הוא שמא ישחנה לצרכו לבד, ותיבת ויגנב מ"ס הוא, והוא עפ"י דברי התוס' וכן העתיק בערוה"ש כדעת הנה"מ, ולפי"ז לעולם אסור

⁴ נה"מ סק"ד בשם התוס', וכ"כ בשו"ע הרב סעיף כח לגבי פקדון, שאם יודע בביורר שאין הבעלים מקפיד מותר להשתמש בו, ואצ"ל אם הוא דבר שאין דרך בני אדם להקפיד כלל מפני שאין חשש הפסד וקלקול (ומ"מ משמע שבמעות אסור להשתמש, ואפשר הטעם משום שמוציאין לגמרי), אבל תשמיש שמקצת בני אדם מקפידים עליו מפני חשש קלקול, אף על פי שהוא חשש רחוק, אסור בין באבידה ובין בפקדון, וסיים שלענין פקדון יש אוסרים אפילו בדבר שאין דרך בני אדם להקפיד כלל, משום איסור שליחת יד.

⁵ עיי' ש"ך סימן עב סק"ח שהביא קושית הראשונים למה אסרו להשתמש בתפילין שמצא רק כששם דמיהן, והרי מותר להשתמש בתפילין של חבירו שלא מדעתו משום דניחא ליה לאיניש דליעבד מצוה בממונו, כמ"ש באו"ח סימן יד, ותירץ הש"ך דא"נ דרך ארעי מותר ולא אסרו אלא דרך קבע, ובספרים אפילו דרך ארעי אסור, ובשם הד"מ באו"ח סימן יד כתב שלעולם מותר להשתמש בתפילין, ומה שאמרו שם דמיהן ומניחן, היינו כשאינו רוצה לצאת המצוה בתפילין של אחרים, שמותר לשום וליתן דמיהן כדי לקנותם, אבל אם רוצה לצאת בתפילין שאולים מותר אפילו בלא שומא.

⁶ שו"ע ונו"כ שם

⁷ ועיי' סמ"ע סק"כ שכתב בדעת המחבר שבשל פשתן לא ינערו כלל, וכן פסק בשו"ע הרב. ופשוט שבכל בגד תלוי לפי המציאות.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

**ב. הכניסה לרכבה ודשה כשירה בשביל שתינק ותדוש פסולה ...
שכן עליה עוף כשירה עלה עליה זכר ... מה עבד דניחא ליה
אף עובד דניחא ליה**

כבר התבאר במסכת סוטה דף מו. שיתירה פרה⁸ על הקדשים שהעבודה פוסלת בה שנאמר (במדבר שם פסוק ב) **אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עַל וּבַעֲגֹלָה עֲרוּפָה אֹמֵר שְׁנֵי** (דברים שם פסוק ג) **אֲשֶׁר לֹא עֲבָד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מְשַׁכָּה בְּעַל מַה עוֹל הָאֹמֵר בַּעֲגֹלָה, עֲשֵׂה שָׂאֵר עֲבוּדוֹת כַּעוֹל, אִף עוֹל הָאֹמֵר בַּפְּרָה יִפְסוֹל בַּהּ שָׂאֵר עֲבוּדוֹת כַּעוֹל, אֲלֹא שֶׁהַעוֹל פּוֹסֵל בֵּין בִּשְׁעַת עֲבוּדָה בֵּין שֶׁלֹּא בִשְׁעַת עֲבוּדָה וְשָׂאֵר עֲבוּדוֹת אֵין פּוֹסְלוֹת אֲלֹא בִשְׁעַת עֲבוּדָה, כִּיֵּצֵד קֶשֶׁר עֲלֶיהָ הָעוֹל אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא חָרַשׁ בַּהּ וְלֹא מְשַׁכָּה פְּסוּלָה, דְּמִלֹּאכַת עוֹל הָאֹמֵר בַּהּ, אֲשֶׁר לֹא עָלָה עֲלֶיהָ לַחֲוֹדָה וְאִפִּילוּ שֶׁלֹּא מְשַׁכָּה⁹, הַכְּנִיסָה לְדוֹשׁ אֵינָה נִפְסֶלֶת עַד שִׁדּוּשׁ בַּהּ וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בּוֹה, רִכַּב עֲלֶיהָ, נִשְׁעַן עֲלֶיהָ, נִתְּלָה בְּזַנְבָּה, וְעִבֵּר בַּהּ אֶת הַנְּהַר, קִפַּל עֲלֶיהָ אֶת הַמוֹסִירָה, נִתַּן מְלִיתוֹ עֲלֶיהָ, נִתַּן עֲלֶיהָ כִּסּוֹת שֶׁל שָׁקִים פְּסוּלָה.**

נעשית בה מלאכה מאליה או שעלה עליה עול מאליו, אם לרצונו פסולה שנאמר **אֲשֶׁר לֹא עֲבָד בָּהּ שָׂאֵם עוֹבֵד בַּהּ לְרִצּוֹנָהּ ה"ז כְּמִי שֶׁעֲבָד בַּהּ, לְפִיכֵךְ אִם שָׁכַן עֲלֶיהָ הָעוֹף כְּשִׁירָה, עָלָה עֲלֶיהָ זִכְרָה פְּסוּלָה, וְאִצ"ל שֶׁהַמְּעוֹבֵרֶת פְּסוּלָה, הַכְּנִיסָה לְרִבְקָה וְדִשָּׂה מֵאֲלִיָּה כְּשִׁירָה, הַכְּנִיסָה כְּדִי שֶׁתִּינָק וְתִדּוֹשׁ פְּסוּלָה שֶׁהָרִי עֲשֵׂה לְרִצּוֹנָהּ וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בּוֹה.**

⁸ רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק א הלכה ז

⁹ כסף משנה שם. ובאחרונים הקשו דמתבאר מן הסוגיית דמאן דיליף ג"ש ס"ל דפרה נמי בעי משיכה כמו בעגלה וא"כ כיון דפסק כמאן דאמר מג"ש איך פסק דכפרה בעליה סני, ובס' לחם יהודה ז"ל תירץ דסוגיא דלעיל ס"ל כמ"ד דון מינה ואוקי באתרא והא דתנאי היא ס"ל דון מינה ומינה והוא דרך חריף עיין עליו. ובאחרונים תי' כל אחד כדרכו והעיקר שלשון הקרא בפרה אשר לא עלה הוא לעלייה לחוד ובעגלה להדיא איתא משיכה וגזירה שוה אינה אלא להשוותם לעבודה ולא לאפוקי מפשטא דקרא, ועיין מעשה רקח.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

ג. המוצא כלי עץ ... מפני שמפחיתו ... כלי זהב וכלי

זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו

כבר התבאר לעיל דף כט: שאם מצא כלי עץ¹⁰ משתמש בו לצורכו כדי שלא ירקב, כלי נחשת משתמש בו בחמין ובעונן, אבל לא יתנו על גבי האש מפני שמשחיקו, כלי כסף משתמש בעונן אבל לא בחמין, מגרפות וקרדומות משתמש בדברים הרכים אבל לא בקשים, כלי זהב וכלי זכוכית לא ישתמש בהם כלל. וכל זה שיערו חז"ל שהן לצרכן ולא יותר. ובכל אלו שמותר להשתמש בהן לצרכן מותר ליהנות מהם אגב תשמישן¹¹.

ד. נדרך שאמרו באבידה כך אמרו בפקדון פקדון ...

שהלכו בעליהן למדינת הים

כל פקדון העלול¹² להתקלקל צריך השומר לטפל בו שלא יתקלקל, ואם הטיפול הוא ע"י השתמשות, מותר לו ליהנות בו אגב השימוש¹³. אולם אם הם הבעלים בעיר אינו חייב לטפל בו, שיכול הבעלים לבא ולטפל¹⁴.

ואף על פי שאסור¹⁵ השומר להשתמש בפקדון, אם הפקדון עלול להתקלקל כשאין משתמשין בו, ואין הבעלים בעיר¹⁶, מותר להשתמש בו כדי שלא יתקלקל, ומצוה עליו לעשות כן משום השבת אבידה, ומותר לו גם ליהנות אגב השימוש¹⁷.

¹⁰ שו"ע ונו"כ יט

¹¹ פתחי חושן חלק ב פרקו הערה טו

¹² שו"ע ונו"כ רצב כב

¹³ שו"ע (סימן רסז סעיף כ ובסימן רצב סעיף כ) לענין ספרים,

¹⁴ והסביר הלבוש שאינו חייב בהשבת אבידה כשהבעלים יודע שיאבד, ובערוה"ש כתב שש"ש חייב לטפל אף כשהבעלים בעיר.

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם

¹⁶ עי' בסמ"ע (שם ס"ק מו). ודעת הרא"ש דה"ה בספרים, אבל דעת כמה אחרונים שבספרים חייב להתעסק אפילו כשהבעלים בעיר. ויש אומרים שגם בפקדון אינו משתמש אפילו כשאין הבעלים בעיר, דכיון שלא צוהו בן בשעת פקדון מסתמא לא ניהא ליה, ולא התירו להשתמש אלא באבידה.

¹⁷ כמ"ש בשו"ע (שם סעיף כ) לגבי ספרים, ונראה דה"ה בכלים, כמבואר בסימן רסז (סעיף יט) גבי אבידה, ודוקא כסות אסור לצרכו ולצרכה, כמ"ש התוס' שמא ישבה. וכתב הסמ"ע (שם ס"ק כא) שכל שעושה מעשה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ה. והתעלמת פעמים שאתה מתעלם ופעמים שאי אתה מתעלם הא כיצד היה כהן והיא בבית הקברות או שהיה זקן ואינה לפי כבודו

כבר התבאר במסכת ברכות דף כו: שהרואה אבידת ישראל, חייב לטפל בה ולהשיבה לבעליה. היה המוציא כהן והאבידה בבית הקברות¹⁸, שאסור לו להכנס לשם, אינו חייב בהשבה.

ואם עבר ונכנס למקום טומאה נתחייב בהשבה, וגם עובר על לא תוכל להתעלם.

המוציא דבר מוקצה בשבת, אינו חייב, בהשבתה. ואסור¹⁹ לו ליטלו.

לא חיישינן שיעבור במויד להשתמש לצרכו לבד, וסברא זו שייך גם בכלים, ושיעור ההשתמשות לצורך הפקדון מבואר שם (סעיף יח ויט), והשו"ע גבי פקדון לא הזכיר רק כסות והראה מקום לסימן רסו, ומסתבר שכונתו גם לכלים. ונראה שכשמשתמש בכלים לצרכו ולצורך הפקדון באופן המותר אינו נעשה שואל להתחייב באונסין. ובשו"ת מהרש"ך (ח"א סימן קמח) כתב שאם משתמש בכסות לצרכו ולצרכה באופן האסור מתחייב גם באונסין, אלא שמסתפק שם בדין מעות פקדון אם מותר להשתמש בהם לצרכו ולצרכם (כגון להחליפם באחרים), דאפשר כיון שאין חשש קלקול מותר לצרכו ולצרכם, או אפשר דשאני כסות שעכ"פ יש צורך לפקדון בשיטוח, אבל במעות שאין חשש הפסד אם אינו משתמש בהם, והחליפין אינו אלא להנאת ריוח ולא להצלה מהפסד, אפשר דאסור, עיין שם, ומשמע מדבריו שעכ"פ בכלים שיש צורך בהשתמשות בהם פשיטא ליה שמותר לצרכו ולצרכם. ובפת"ח (ח"ב) דיני אבידה (פרק ו הערה י) הבאתי מדברי המחנ"א שאפילו באופן האסור לצרכו ולצרכה אינו חייב באונסין, עפ"י דברי הרמב"ן שגם בשואל שלא מדעת אינו חייב באונסין אלא כשכל הנאה שלו. ודעת התוס' שבדברים שאינם מתקלקלים ואין דרך הבעלים להקפיד, מותר אפילו לצרכו בלבד, והפוסקים לא הביאו דיעה זו, ומשמע שאין הלכה כן, וכן משמע בנה"מ (כאן), וכתב שאף לסברת התוס' אינו נעשה ש"ש משום היתר שימוש, משום שבדבר שאינו מקפיד הוי כאילו הפקירו, ואינו חשוב בשכר, משא"כ במעות שדרך להקפיד..

¹⁸ שו"ע ונו"כ ערב ב

¹⁹ בשו"ע הרב הלכות מציאה סוף סעיף מ כתב בפשיטות שאפילו איסור של דבריהם לא יעבור בשביל ממון חבירו, כגון להגביה מעות שמצא בשבת, שאין דוחין איסור בשביל ממון, שנאמר אני ה' כולכם חייבים בכבודי ומ"מ נראה שבמקום שמן הדין אין איסור שבת, אינו רשאי להחמיר על עצמו על חשבון אחרים, וכ"ש במקום שיש חשש ביטול עשה ובשו"ת הת"ס או"ח סימן פב נשאל אם מותר למלטל מוקצה במקום מ"ע של השבת אבידה, ולאחר שהביא שיטות הראשונים בדין מלטול כיסו בשבת, ומסקנת הפוסקים שאם מצא כיס אסור ליטלו, כמבואר באו"ח סוף סימן רסו, כתב החת"ס שלא התירו בהשבת אבידה אלא במקום שהתירו בשל עצמו, אבל במקום שבשלו אינו רשאי, לא מסתבר שיהא חייב בשל חבירו,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וכבר התבאר לעיל דף כט. שכן היה המוצא²⁰ חכם או זקן מכובד²¹, והאבידה מדברים שאין דרכו ליטול בשוק, שגם אילו היתה האבידה שלו לא היה מטפל בה, אינו חייב מן הדין להחזיר בשל חבירו. ומ"מ מדרך הישר והטוב יש אומרים²² שעליו להחזיר אף על פי שאינה לפי כבודו, וי"א²³ שאם הוא תלמיד חכם אסור לו לזלזל בכבוד תורתו ולהחזיר במקום שלא חייבתו תורה, ואם רוצה לעשות לפנים משורת הדין, ישלם לבעל האבידה מכיסו²⁴.

ודוקא כשיש צד בזיון, אבל כשאין בזיון אלא שאינו לפי כבודו, מכיון שת"ח שמחל על כבודו כבודו מחול. יכול לכו"ע להחזיר.

אדם מפורסם בחסידות, שידוע שדרכו לוותר על כבודו, מותר.

גם מי שאינו ת"ח ולא זקן מכובד, אלא הוא איש נכבד מחמת עושר או משפחה או כל סיבה אחרת, ומתבייש מהבריות שיודעים מעלתו, דינו כזקן שאינה לפי כבודו. אך כאן לכו"ע מדרך הישר והטוב עליו להחזיר אף על פי שאינה לפי כבודו.

²⁰ שו"ע ונו"כ רס"ג א

²¹ וכתב בשו"ע הרב סעיף לו שה"ה מי שאינו ת"ח ולא זקן מכובד, אלא הוא איש נכבד מחמת עושר או משפחה או ד"א, ומתבייש מהבריות שיודעים מעלתו, ועי' בקו"א שם. וסיים, אבל מי שאינו חשוב בעיני הבריות רק שמגביה דעתו ומחשב את עצמו ומתבייש בזה מהבריות, ובעיניהם אין זו חרפה לו, ה"ז חייב מן הדין להחזיר, אף על פי שאילו היה שלו לא היה מחזירם לעצמו, ואצ"ל אם לא היה מחזירם מחמת הטורה, שלא היה חפץ לטרוח לישא אותם לביתו הואיל והם כלים פחותים ודמיהם מועטים, ולא מפני שאינם לפי כבודו, שהוא חייב מן הדין לטרוח בהם עד שיגיעו לרשות בעלים, כי בשלו הוא רשאי לוותר על ממונו מפני טורח גופו, ולא בשל חבירו, שהתורה לא חסה אלא על כבוד הבריות ולא על טורח הגוף, ואפילו טורח מרובה מאד על שוה פרומה אחת, ע"כ. ועי' שו"ת פרי יצחק ח"א מסימן נב ואילך, ובסימן נו מחדש שבבזיון גדול, כגון שהוא ערום, אף על פי שבשלו לא היה חס על כבודו מפני הפסד ממונו, בשל אחרים פטור.

²² שו"ע ונו"כ שם ג

²³ בשו"ת חות יאיר סימן רה כתב דכ"ש כשאין המצוה מוטלת עליו, שאסור לו להתבזות ולוותר על כבודו, ודוקא כשיש צד בזיון, אבל כשאין בזיון אלא שאינו לפי כבודו, הרי קיי"ל ת"ח שמחל על כבודו כבודו מחול (עי' ברכ"י חו"מ סימן ז סעיף טו), ומצדד לומר שאדם מפורסם בחסידות, והיינו שידוע שדרכו לוותר על כבודו, מותר. וסיים דהיינו דוקא במצוות שבין אדם לחבירו, אבל במצוות שבין אדם למקום, מצינו לגדולי הדור שעסקו בעשיית סוכה ובשאיבת מים למצות וכדומה, ועי' פנים במשפט סימן ח. ובערוה"ש כתב דדוקא מכובד מחמת תורתו, אבל מכובד מחמת עושרו מותר לוותר על כבודו ולהחזיר.

²⁴ מ"א שם, וכתב בשו"ע הרב סעיף לה שאם אינו יודע של מי האבידה, וא"כ אינו יודע למי לשלם, שוב אינו יכול לצאת ידי הכל, דממ"נ יש כאן איסור, ועי' בקו"א שם. ומהריק"ש כתב שאם בעל נפש הוא ורוצה לצאת ידי כל השיטות, ימתין שם עד שיבא אחר ויחזירה. ובסמ"ע שם סק"ג נראה דבכל ספק בהשבה יוצא כשמשלם מכיסו, אבל בחידושי הפלא"ה כתב שאינו יוצא בזה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אך מי שאינו חשוב בעיני הבריות, רק שמגביה דעתו ומחשב את עצמו ומתבייש בזה מהבריות, ובעיניהם אין זו חרפה לו, ה"ז חייב מן הדין להחזיר, אף על פי שאילו היה שלו לא היה מחזירם לעצמו.

וכן אילו היו שלו לא היה מחזירם מחמת הטורח, שלא היה חפץ לטרוח לישא אותם לביתו הואיל והם כלים פחותים ודמיהם מועטים, ולא מפני שאינם לפי כבודו, חייב באבידה מן הדין לטרוח בהם עד שיגיעו לרשות בעלים, כי בשלו הוא רשאי לוותר על ממונו מפני טורח גופו, ולא בשל חבירו, שהתורה לא חסה אלא על כבוד הבריות, ולא על טורח הגוף.

בבזיון גדול, כגון שהוא ערום, אף על פי שבשלו לא היה חס על כבודו מפני הפסד ממון, בשל אחרים פטור.

ו. או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו

מצא אבירה²⁵ של חבירו, ובאותו זמן²⁶ פגע גם באבירתו, שאם יטפל בשל חבירו יפסיד את שלו, או שאר הפסד ממון שיגיע לו²⁷ אם יטפל בהשבת האבירה, אף על פי שמן הדין אינו חייב לטפל בשל חבירו במקום הפסד ממונו, יש לו לאדם להכנס לפניו משורת הדין שלא ידקדק לומר שלי קודם²⁸, כי אם בהפסד ברור.

ז. ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה

²⁵ שו"ע ונו"כ רסד א

²⁶ כתב בערוה"ש דהיינו כשכבר פגע באבירתו, אבל כשאינה לפניו אלא רוצה לילך ולחפש שמא ימצאנה, אבירת חבירו קודמת. ולכאורה מדברי הפוסקים משמע שאפילו בספק הפסד אמרינן אבירתו קודמת, וכ"כ בהלכה למשה פי"ב ה"א כמ"ש הרמב"ם שם שאם יכול להחזיר שתיהן, חייב להחזיר שתיהן, ואם אינו יכול להחזיר אלא אחת, אבירתו קודמת, שמדיוקא דרישא משמע שבספק אינו חייב ומדיוקא דסיפא משמע שבספק חייב, ופירש בכוונתו שמדינא אינו חייב בספק הפסד, אלא שבגמרא אמרו כל המקיים בעצמו כך סופו לבא לידי כך, ופרש"י שיש לאדם להכנס לפניו משוה"ד ולא לדקדק אם לא בהפסד דמוכה, ולכן כתב הרמב"ם דיוקא דסיפא שאע"פ שהוא ספק יחזיר ולא ידקדק.

²⁷ סמ"ע סימן רסד סק"א, ומשמע דוקא הפסד אבל לא מניעת הריוח, ובשו"ע הרב כתב שה"ה מניעת הריוח.
²⁸ וכתב הסמ"ע סק"ב שבכל דבר הצלת ממון חבירו יכול אדם תמיד למצוא צד היתר שעלול להפסיד חובו או שיתבטל מעסק פלוני שיבא לו מזה ריוח ממון, וסיים השו"ע שאם מדקדק תמיד בכך פורק ממנו עול גמ"ח וסוף שיצטרך לבריות, ועיי' סמ"ע סק"ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר במסכת יבמות דף ג: שמצות²⁹ עשה דוחה את לא תעשה בכל מקום³⁰. י"א³¹ שטעם הדבר משום שמצות עשה גדולה ממצות לא תעשה, כמו שהאבה גדולה מהיראה. אולם ברוב הראשונים³² חלקו על כך ומצות לא תעשה חמורה ממצות עשה. ויש שכתבו³³ טעם אחר, שאזהרת הלאו בתורה על תנאי נאמרה, שבעת שאירע חיוב מצות עשה, נדחה האזהרה שהיא לא תעשה ונקיים הציוי שהוא עשה, ותבוא מצות עשה ותדחה לא

²⁹ רמב"ם הלכות מומאת צרעת פרק י הלכה ה

³⁰ עיין תורה מתן ד' עירובין דף ק' א' דלגירסתנו כתבו דעשה שהיה יכול להתקיים בלא הלאו וע"י פשיעה בא הלאו אינו דוחה הלאו לר"י שם אבל לפ"ז לר"א דוחה ומרש"י שם ד"ה ור' יהושע משמע דאינו דוחה דמכפר במתנה אחת ועי"ש בנה"ש מה שציין ממהרי"ק שורש קל"ט דל"ת שבמקדש אינו נדחה מפני עשה אפי' שהעשה ג"כ במקדש וכדמשמע התם ואפי' הלאו אינו לאו דמקדש אלא דאירע במקדש כגון לאו דלא תוסיף אינו דוחה ועיין תפא"י ברכות פ"ו אות ד' ובבועז שם. ועיין ח"י בית מאיר שבת קכח ב' דכתב להקשות אהא דמשמע בגמ' דרק אי צער בע"ח דאוי דחוי מבטל כלי מהיכנו ואמאי לא ידחה אפי' הוה דרבנן כמו דעשה דוחה ל"ת ומשמע מדבריו דעשה דרבנן דוחה ל"ת דאוי ועיין פמ"ג סי' ש"ה בא"א ס"ק י"א דחשיב למוקצה בשבת עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה. עשה דרבנן דוחה ל"ת דרבנן עיין פמ"ג או"ח משב"ז תנ"ד. עשה אין דוחה ל"ת ועשה דרבנן פמ"ג סי' ש"ה ס"ק י"א בא"א

³¹ עיין רמב"ן שמות פ"ב פס' ח' וואמת הוא ג"כ כי מדת זכור רמזו במצות עשה, והוא היוצא ממדת האהבה והוא למדת הרחמים, כי העושה מצות אדוניו אהוב לו ואדוניו מרחם עליו, ומדת שמור במצות לא תעשה, והוא למדת הדין ויוצא ממדת הירא, כי הנשמר מעשות דבר הרע בעיני אדוניו ירא אותו, ולכן מצות עשה גדולה ממצות לא תעשה, כמו שהאבה גדולה מהיראה, כי המקיים ועושה כגופו ובממונו רצון אדוניו הוא גדול מהנשמר מעשות הרע בעיניו, ולכך אמרו דאתי עשה ודחי לא תעשה, ומפני זה יהיה העונש במצות לא תעשה גדול ועושיין בו דין כגון מלקות ומיתה, ואין עושיין בו דין במצות עשה כלל אלא במורדין, כמו לולב וציצית איני עושה, סוכה איני עושה, שסנהדרין היו מכין אותו עד שיקבל עליו לעשות או עד שתצא נפשו לכאורה צ"ע דברי רבינו דהא בגמ' יבמות ז. אטו עשה דוחה את ל"ת לאו לא תעשה חמור מיניה וקאתי עשה ודחי ליה מה לי חומרא וזמא ומה לי חומרא רבה ואפשר שזהו כוונת גליון הש"ס שם שציין לדברי רבינו פה וכן הקשה להדיא ביד מלאכי כללי התלמוד כלל תקט"ו עשה הוא קל מלא תעשה, כן מוכח בהדיא בפ"ק דיבמות [דף] ז' א' דאיתא שם הדר אמר אטו עשה דוחה את לא תעשה לאו לא תעשה חמור מיניה וקא אתי עשה ודחי ליה

³² רב ניסים גאון שבת קלג. תוס' יבמות דף ע"ז: ד"ה שכן וכ"כ שם רש"י בד"ה לא סבירא לי ע"ש וע"ע תוס' דפרק תמיד נשחט [דף] ג"ש א' ד"ה אתי ובהרא"ש דבכורות פרק ה' סי' ח' וכן מוכח תו בפרק יום הכפורים [דף] פ"ה ב' דקאמר השתא על לא תעשה מכפרת על עשה מבעיא והיינו משום שהעשה יותר קל מלא תעשה ועיין הרמב"ם פכ"ד מהלכות אישות הלכה ד' וחייבי עשה איסורן קל ובה"ה שם ובפ"א מהלכות נדרים הלכה ח' היתה מחייבי לאוין ואצ"ל מחייבי עשה והפר נדרים הרי אלו מופרין הרי מבואר שלא תעשה חמור מן העשה וכן תמצא להכנה"ג בספר דינא דחיי [דף] ב' סוף ע"ד שכתב בבירור ומצות עשה הן קלות ממצות לא תעשה

³³ רב ניסים גאון משבת דף קלג. "דכתיב (דברים כב) לא תלבש שעטנז וכתוב גדילים תעשה לך ידענו כי זה לא תעשה אינו שווה בכל דבר אלא מיוחד הוא וכי הציוי שנאמר אחריו הוא תנאי עליו וכי לא בא להזהיר אלא על לבישת כלאים חוץ ממצות ציצית אבל מה שהוא מעורב מחומי פשתן עם הטלית של צמר שהיא מצוה אינו נכנס בזו האזהרה אלא מותר הוא."

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

תעשה. וי"א³⁴ שמעם הדבר שהעושה מעשה מראה אהבה למצות השי"ת, ומי שמונע מעשות לא תעשה הוא בגדר ירא, וגדול מדת האהבה מהיראה אצל השי"ת. ולפיכך עדיף שתדחה העשה לל"ת, כיון שמה שעושה המעשה שיש בו גם לא תעשה, (כגול הלבוש כלאים בציצית) אין זה מצד המרי (שרוצה ללבוש כלאים), רק מצד ציווי השי"ת לעשות העשה (ללבוש ציצית). אבל כשעושה נגד רצון השי"ת, ודאי גדול הממרה, ועונשו חמור ממי שמתעצל ואינו עושה מצוה.

י"א שרק עשה המפורש ממנין תרי"ג דוחה לא תעשה ולא עשה שהוא ענף מצווה³⁵. י"א³⁶ שמצוה המתייחסת לאדם וחיוב מונח על גופו לקיים כגון מצות אכילה אינו דוחה לא תעשה, ובמה יתרצה בדבר הנאסר, חלילה לקדוש ישראל להתכבד בדבר האסור והטמא.

אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת³⁷.

³⁴ במשך חכמה דברים פרק לד פס' יב ד"ה לכל המורא הגדול ביאר דברי רבינו הרמב"ן באופן אחר וז"ל "הרמב"ן פרשת יתרו ביאר מעם דעשה דוחה לא תעשה. דאף דלא תעשה חמור, זה במי שעושה מדעת עצמו. אם כן העושה מעשה וממרה, גדול הטאו ממי שאינו עושה מעשה ואינו מקיים רצון השי"ת. אבל מי שעושה מרצון השי"ת, אם אנו נשקול במאזני צדק מה עדיפא מפי, אם לעבור הלא תעשה או לקיים העשה, על זה אמרינן דהעושה מעשה מראה אהבה להמצוה השי"ת, ומי שמונע מעשות לא תעשה הוא בגדר ירא, וגדול מדת האהבה מהיראה אצל השי"ת. לכן עדיפא שתדחה העשה לל"ת, כיון שמה שלבוש כלאים בציצית, אין זה מצד המרי, רק מצד ציווי השי"ת ללבוש גדילים. אבל כשעושה נגד רצון השי"ת, ודאי גדול הממרה, ועונשו חמור ממי שמתעצל ואינו עושה מצוה. זה ביאור דבריו. ולפי זה אתי שפיר, דבמקדש שהשכינה שורה, ועשרה נסים נעשו (אבות ה, ה), ומרוב ההרגל של האדם בדביקות להשי"ת נקל למצוא מדת האהבה, לכך הזהירה תורה (ויקרא כו, ב) "וממקדשי תיראו", ששם נקל לבעוט, ולסור מדת הפחד מהאדם. ולכן (זבחים צו, ב): אין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש, כי בעניני המקדש, שם גדול התועלת מהיראה לבלי עשות מה שהזהירה תורה, מהתועלת ממה שיעשה האדם מה שצותה תורה. וזה מעם מושכל"

³⁵ בינת אדם שער או"ה כלל ח' או"ק י', אמנם נראה להוכיח לא כן מרש"י ומתוד"ה מתן ד' עירובין ק' א' דס"ל דעשה ד' מתנות ידחה לאו דבל תוסיף ורק לר"י שם איכא איזה טעם דאינו דוחה וד' מתנות הווה ענף מצווה דאינו ממנין תרי"ג דנכלל במעשה החטאת וכמו שכתב ברמב"ם בספר המצוות מצווה ס"ד וגם זריקה לא הזכיר ובשורש י"ב כתב להדיא דהווה ענף ולהרמב"ן אפי' המעשה אינו מצווה אמנם אפי' דתוס' ס"ל כבה"ג דמנה במצווה קצד הזריקות למצווה וצע"ג

³⁶ אור שמח הלכות חמין ומצה פרק ו הלכה ז ביישוב מש"כ הרמב"ם "אין אדם יוצא ידי חובתו באכילת מצה שהיא אסורה לו כו', זה הכלל כל שמברכין עליו ברהמ"ז יוצא בו ידי חובתו, וכל שאין מברכין עליו כו' אינו יוצא בו י"ח" הארי החי (שאנת אריה) בסימן צ"ו האריך בזה, דלדין אתי עשה ודחי ל"ת, והעלה דלא כרבינו. ובסברא הנ"ל יתיישבו דבריו

³⁷ עיין ב"ח יו"ד רחצ א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

י"א³⁸ שמקום בו המצוה אינה עוברת, וניתן לקיימה בזמן אחר שאין בו לא תעשה, אין עשה דוחה לא תעשה.

כל מקום³⁹ שיכול לקיים שניהם אין עשה דוחה לא תעשה מן התורה

אולם אין עשה דוחה את לא תעשה ועשה ולפיכך כבר התבאר שכהן שראה האבדה⁴⁰ בבית הקברות אינו מטמא להחזירה שבעת שמקיים מצות עשה של השב אבדה מבטל עשה של קדושים יהיו ועובר על לא תעשה של לא יטמא בעל בעמיו ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה⁴¹.

דף ל:

ח. הנישה חייב בה ... דרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר ... תיקו אמר רבא כל שבשלו מחזיר בשל חבירו נמי מחזיר

היה דרכו לטפל בדברים כאלה בשדה אבל לא בעיר, ומצאו בשדה, יש אומרים⁴² שחל עליו חיוב השבה בשדה, וממילא חייב לטפל בה גם בעיר, אף על פי שאינו לפי כבודו שם, ויש אומרים⁴³ שיטפל בה עד שיכנס לעיר ויניחנה.

³⁸ תוספות כתב בפ"ק דיבמות (ה' ע"ב ד"ה כולה) היכא דאין מצוה עוברת, כמו גבי שריפת קדשים דיוכל לשרוף אחר י"מ, אין עשה דוחה לא תעשה גרידא.

ועיין כיוצא בסברא זו בב"י על טור או"ח סימן י"א [עמוד ע"ב ד"ה וכתב], שכתב דמה דקיימא לן [שבת קלג, א] באי אפשר לקיים שתייהן עשה דוחה לא תעשה, דזה הוי דוקא באי אפשר בשום אופן לקיים שתייהן דרך היתר, אבל אם אפשר בשום אופן, אף דעתה אי אפשר, אינו דוחה. הרי מה דאפשר בשום פעם לקיים דרך היתר, אף דעתה אי אפשר, נחשב אפשר. חכמת שלמה אורח חיים סימן שכח סעיף יא

³⁹ פרי מגדים אורח חיים פתיחות פתיחה להלכות ציצית ובמשבצות זהב סימן תצח ס"ק טז

⁴⁰ רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק יא הלכה יח

⁴¹ אבל אמת שאין אנו צריכין לכך דתיפוק לי דבעידנא דקא עייל בבית הקברות אכתי לא מקיים מצות עשה דהשב תשיבם ואין עשה דוחה לא תעשה אלא כגון בלאים בציצית ומילה בצרעת דבעידנא דקא עבר הלאו מקיים את העשה ואין הנרסא כדבריהם ז"ל ולענין דינא לא נפקא לן מיד. מ"מ שם, ועיין אבהא"ז.

⁴² (שו"ע נו"כ רסג ב, ולכאורה משמע שמן הדין חייב, אבל הט"ז כתב שאפשר שרק לפני משורת הדין הוא, אלא שאין איסור לזולל בכבודו.

⁴³ רמ"א שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

מצא בהמה והכישה, כלומר שגרם לה ללכת וכדומה. חייב מן הדין לטפל בה ולהחזירה לרשות בעלי⁴⁴, אף על פי שאינו לפי כבודו, לפי שהתחיל במצוה ויש אומרים שהוא הדין בשאר דברים שפטור משום שאינו לפי כבודו, אם התחיל במעשה השבה, חייב לטפל עד שיבא לרשות בעלים⁴⁵.

וכן אילו היו שלו לא היה מחזירם מחמת הטורח, שלא היה חפץ לטרוח לישא אותם לביתו הואיל והם כלים פחותים ודמיהם מועטים, ולא מפני שאינם לפי כבודו, חייב באבירה מן הדין לטרוח בהם עד שיגיעו לרשות בעלים, כי בשלו הוא רשאי לוותר על ממונו מפני טורח גופו, ולא בשל חבירו, שהתורה לא חסה אלא על כבוד הבריות, ולא על טורח הגוף.

ט. וכל שבשלו פורק וטוען בשל חבירו נמי פורק וטוען

כתיב⁴⁶ בפרשת משפטים (שמות כג, פסוק ד ה) כי תפגע שור איבך או חמורו תענה השב תשיבנו לו. כי תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו: זהו מצות פריקה, שחייב מן התורה לעזור לחבירו לפרוק משא החמור כשהוא רובץ תחת משאו וכתיב בפרשת כי תצא (דברים כב פסוק ד) לא תראה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך

⁴⁴ שו"ע ונו"כ שם, ובערוה"ש הסביר מעם החיוב כשהתחיל במצוה, שהתורה לא פטרה באינו לפי כבודו אלא מלאו דלא תוכל להתעלם, ומיד שהתחיל במצוה חל עליו עשה דהשב תשיבם, ומזה לא פטרתו תורה, ובאבן האזל הסביר שלאחר שהתחיל במצוה חל עליו חיוב השבה מדין שומר, ומזה לא פטרתו תורה. והרמ"א לא הגיה כלום, אף על פי שבדין דלעיל גבי דרכו להחזיר בשדה הביא דעת האומרים שאינו חייב בעיר, אף על פי שהתחיל במצוה בשדה, ואפשר דשאני הכא שבתחלה לא היה חייב אלא הכניס עצמו לחיוב, שוב אינו יכול לפטור עצמו, משא"כ התם הרי בשדה היה חייב מן הדין, ומשנגמר החיוב נפטר. מיהו אם נאמר שטעם החיוב בהכישה אינו משום שהתחיל במצוה, אלא דוקא בבהמה משום דאנקמינהו ניגרי ברייתא, ניהא טפי, שבדין הקודם לא איירי אלא בכלים. וכתב באולם המשפט שבמקום שנתחייב מן הדין אינו יכול לפטור עצמו בתשלומין, שאסור לאבד ממון חבירו ע"ד לשלם. פתחי חושן חלק ב פרק א הערה לא

⁴⁵ עיי' סמ"ע שם סק"ד שלטעם הרמב"ם ורש"י שלכן נתחייב בהכישה משום שהתחיל במצוה, הוא הדין בכלים, אבל בשם הב"י כתב שנראה לו בטעם הרמב"ם דדוקא בבהמה נתחייב משום שע"י שהכישה והלכה הורגלה לילך למרחוק, אבל בשאר דברים דלא שייך טעם זה, אינו חייב משהתחיל. ויש עוד חילוק בין הטעמים, כשהכישה והלכה שלא בדרך חזירתה לרשות בעלים, או שלא ידע שהיא אבירה, שאין כאן התחלה במצוה, וכן נראה בערוה"ש. וכתב המאירי דה"ה אם הכישה להבריחה משדהו, אין זה התחיל במצוה. ובגדולי שמואל מסתפק כשהכישה אחר בשליחות חוקן, אם נתחייב חוקן.

⁴⁶ שו"ע ונו"כ ערב א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וְהִתְעַלְמָתָּ מִהֶם הֵקֵם תְּקִים עִמּוֹ, זֶהוּ מִצְוֹת טַעֲיִנָּה, שְׁחֵיב מִן הַתּוֹרָה לַעֲזוֹר לוֹ לְהַטְעִין מִשְׁאֵוֵי שְׁנַפֵּל מֵעֲלָיו

היה כהן⁴⁷ והבהמה רובצת בבית הקברות אינו מטמא לה, דמצות פריקה אינה דוחה כל הלאוין הנאמרים בכהונה שלא לטמא.

וכן אם היה זקן⁴⁸ שאין דרכו לפרוק ולטעון, הואיל ואינו לפי כבודו פטור, כמו שנתבאר לעיל בהשבת אבידה זה הכלל כל שאילו היתה שלו היה פורק וטוען, הרי חייב גם כן לטעון ולפרוק בשל חבירו. ואם היה חסיד ועושה הרבה דברים לפני משורת הדין אפילו היה הנשיא הגדול, וראה בהמת חבירו רובצת תחת משאה של תבן או של קנים וכיוצא בהן פורקן וטוען עמו ודינו כאבידה הנזכרת, שיש אוסרים אלא ישלם לאחרים לעשות במקומו⁴⁹.

י. הפקר לעניים ... אינו הפקר עד שיהא הפקר לעניים

ולעשירים כשמיטה

המפקיר את שלו⁵⁰ אינו נקרא הפקר עד שיפקירוהו לכל לעניים ולעשירים⁵¹ כשמיטה, שרבתה התורה גבי שמיטה (שמות כג פסוק יא) שְׂבִיעַת תְּשַׁמְטָנָה וְנִשְׁתַּתָּה, לומר כל נטישות יהיו כשמיטה וזה הפקר, ואם הפקירוהו לעניים ולא לעשירים אין דין הפקר עליו⁵², ואם נטלוהו עניים חייבים לתת ממנו מעשר⁵³ שלא זכו בו מן ההפקר.

⁴⁷ שו"ע ונו"כ ב

⁴⁸ שו"ע ונו"כ ג

⁴⁹ ועיין פרישה כאן [סעיף ט'] שהוכיח דאף מפריקה פטור אף דצער בעלי חיים דאורייתא, ע"ש.

⁵⁰ שו"ע ונו"כ רעג ה

⁵¹ נ"ב ע' ירושלמי רפ"ו דפיאה הובא בהר"ש שם דאם הפקיר לישראל ולא לנכרים או לאנשי עירו ולא לאחרים לא הוי הפקר לר"ל. ולר"י הוי הפקר והובא ג"כ בתוס' גיטין מ"ז ד"ה אדעתא. הי' רע"א שם

⁵² עיין בתשובת נודע ביהודה תניינא חלק יו"ד סימן קנ"ד שכתב דאף דקי"ל בבית הלל [פאה פ"ו מ"א] דאינו הפקר עד שיופקר לכל כשמיטה, נלע"ד דהיינו בהפקירו לכל העניים ולא לעשירים, שאז שום עני לא יכול לזכות בה, אבל במפקיר זכות נגד אחד או שנים לנוכח מהני כו', ע"ש היטב,

⁵³ סמ"ע שם ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יא. לפני משורת הדין הוא דעבד

כבר התבאר שגם באבידה פריקה או טעינה שאינה לפי כבודו שאינו חייב להחזיר מ"מ מדרך הישר והטוב יש אומרים⁵⁴ שעליו להחזיר אף על פי שאינה לפי כבודו, וי"א⁵⁵ שאם הוא תלמיד חכם אסור לו לזלזל בכבוד תורתו ולהחזיר במקום שלא חייבתו תורה, ואם רוצה לעשות לפני משורת הדין, ישלם לבעל האבידה מכיסו⁵⁶.

ודוקא כשיש צד בזיון, אבל כשאין בזיון אלא שאינו לפי כבודו, מכיון שת"ח שמחל על כבודו כבודו מחול. יכול לכו"ע להחזיר.

אדם מפורסם בחסידות, שידוע שדרכו לוותר על כבודו, מותר.

יב. ילנו זה ביקור חולים ... בן גילו נוטל אחד מששים בחליו ואפילו הכי מבעי ליה למיזל לגביה בה

כבר התבאר במסכת שבת קכז: ובגדרים דף לט: שמכך שנאמר בפרשת יתרו (שמות יח פסוק כ) וְהִזְהַרְתָּה אֶתְּהָם אֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַתּוֹרָה וְהַיְדוּעָה לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ יִלְכוּ בָּהּ וְאֶת הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן, דרשו⁵⁷ ילכו, זה בקור חולים⁵⁸. ונצטוונו בזה לבקר חולים ולטפל בצורכיהם⁵⁹. ולדעת הבה"ג⁶⁰ נמנית מצוה זו במנין המצוות עשה. ורוב מוני המצוות לא מנאוה, וסוברים

⁵⁴ שו"ע ונו"כ שם ג

⁵⁵ בשו"ת הות יאיר סימן רה כתב דכ"ש כשאין המצוה מוטלת עליו, שאסור לו להתבנות ולוותר על כבודו, ודוקא כשיש צד בזיון, אבל כשאין בזיון אלא שאינו לפי כבודו, הרי קי"ל ת"ח שמחל על כבודו כבודו מחול (עי' ברכ"י חו"מ סימן ז סעיף טו), ומצדד לומר שאדם מפורסם בחסידות, והיינו שידוע שדרכו לוותר על כבודו, מותר. וסיים דהיינו דוקא במצוות שבין אדם לחבירו, אבל במצוות שבין אדם למקום, מצינו לגדולי הדור שעסקו בעשיית סוכה ובשאיבת מים למצות וכדומה, ועי' פנים במשפט סימן ה. ובערוה"ש כתב דדוקא מכבוד מחמת תורתו, אבל מכבוד מחמת עשרו מותר לוותר על כבודו ולהחזיר.

⁵⁶ מ"א שם, וכתב בשו"ע הרב סעיף לה שאם אינו יודע של מי האבידה, וא"כ אינו יודע למי לשלם, שוב אינו יכול לצאת ידי הכל, דממ"נ יש כאן איסור, ועי' בקו"א שם. ומהריק"ש כתב שאם בעל נפש הוא ורוצה לצאת ידי כל השיטות, ימתין שם עד שיבא אחר ויחזירה. ובסמ"ע שם סק"ג נראה דבכל ספק בהשבה יוצא כשמשלם מכיסו, אבל בחידושי הפלא"ה כתב שאינו יוצא בזה.

⁵⁷ ב"ק ק ע"א.

⁵⁸ וביאר הפרישה (יו"ד סי' שלה) שכיון שמקיימים בקור חולים בהליכה אל החולה.

⁵⁹ רמב"ם הל' אבל פי"ד ה"א, טור ושו"ע יו"ד סי' שלה סעיף א.

⁶⁰ במנין המצוות שבהקדמתו אות לו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שהיא נכללת בכלל מצות התורה של (ויקרא יט פסוק יח) וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ.⁶¹

וכבר התבאר במסכת חגיגה דף ז. שמצות עשה⁶² של דבריהם⁶³ לבקר חולים, ומצוה זו בכלל גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור⁶⁴, וכל המצוות שבין אדם לחבירו שאין להם שיעור⁶⁵, שכל כמה שרוצה לגמול גמילות חסד בגופו גומל, אף על פי שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך, כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים, עשה אתה אותן לאחריך בתורה ובמצות. ובקור חולים הוא מהדברים שנאמר עליהם שהאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא⁶⁶.

מצוה זו נוהגת גם אם החולה שוכב בבית חולים, וישנם רופאים ואחיות המטפלים בו במסירות, ודואגים למחסורו, שבכל זאת מצוה ליכנס אליו לבקרו כדי לעודדו, ולבקש עליו רחמים, כמו שיבואר להלן ובדרף מ. שהוא בכלל ואהבת לרעך כמוך.

אף על פי שמצות ביקור חולים אין לה שיעור, וככל שאדם ירבה לבקר את החולה הרי זה משובח, מכל מקום ישתדל שלא להכביד על החולה, שפעמים וקשה עליו הדיבור, או שצריך לצאת לצרכיו והוא מתבייש לומר לו כן. ולכן

⁶¹ סהמ"צ להרמב"ם שורש שני.

⁶² רמב"ם הלכות אבל פרק יד הלכה א

⁶³ אבל בתר"י ברכות י"א ב' מדפי הרי"ף כתוב וז"ל "דתנחומי אבלים מדאורייתא דבכלל נמ"ח הוי וגמ"ח הווה מן התורה כדאמרי' והודעת להם את הדרך זו נמ"ח" אמנם אפשר דהא דקרי ליה מצוות דבריהם אע"ג דהווה מצווה דאורי' משום ואהבת פי' במרגניתא טבא ח"ג פ"ב דואהבת הווה מצוה כללית להיטיב לחברו בכל דרך ורבנן עשו מצות פרטיות הכנסת אורחים וביקור חולים וכו' ועל המצוה הפרטית קראה מדבריהם וקצת צ"ע דבאהבת חסד ש"ג פ"ה כתב כהרמב"ם וגבי הכנסת אורחים שם פ"ב משמע דהוא בכלל מצות והלכת בדרכיו וגמ' סוטה י"ד א' וצ"ע

⁶⁴ ובגופו אין לו שיעור דהיינו דבכל שהוא קיים המצווה, כגון בהכנסת אורחים אם זהו צורך האורח, או בביקור חולים שפאלו הגדול מבקר את הקטן, ומבקר כמה פעמים ואפילו בשבת על אף שביקרו בחול, כדאיתא בשו"ע יו"ד שלה ב, אבל בממונו יש שיעור דלא יזבזו יותר מחומש כמבואר ברמב"ם הנ"ל והמפרשים אמשנה דפאה הנ"ל ועיי"ש בתו"ש דשיעור דבממונו אינו מדאו', וכן הוא בשנו"א שם, וצ"ע הגדרים להלכתא בזה דלכאוי השיעור הוא תמיד לפי צורך האורח רק דבממונו יש שיעור למעלה דלא יזבזו יותר מחומש וכ"מ ל' פיהמ"ש שם

⁶⁵ תו"י במשנה פאה א, א

⁶⁶ שבת קכז ע"א.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אמרו חכמינו זכרונם לברכה, שאין מבקרים לא חולי מעיים, ולא חולי העין, ולא לחולי הראש, ולכל החולים שהדיבור קשה להם⁶⁷.

בקר חולים אין לו שיעור⁶⁸. שאפילו אדם גדול צריך לבקר אצל קטן⁶⁹. ואפילו כמה פעמים ביום, כל המוסיף לבקר הרי זה משובת, ובלבד שלא יטריח בכך את החולה⁷⁰.

חייב לבקר את החולה, אע"פ שדבר זה מבטלו ממלאכתו⁷¹, וי"א שאינו חייב⁷².

כל המבקר את החולה כאילו נוטל חלק מחליו והקל מעליו⁷³, וכל מי שאינו מבקר הרי זה כאילו שופך דמים⁷⁴. ואפילו מי שבביקורו נוטל עליו קצת מהחולי של החולה, כגון שהוא בן גילו של החולה שנוטל אחד מששים בחליו חייב לבקר⁷⁵.

עיקר המצוה של ביקור חולים, שהמבקר את החולה יפקח על צרכי החולה⁷⁶, בעניני מטתו ובעניני המקום אשר הוא שוכב בו⁷⁷, ויכבדו וירבצו אם יש צורך בכך⁷⁸. וזו עיקר המצוה של בקור חולים⁷⁹.

ולכן לכתחלה שילך בעצמו לבקר את החולה, אם יש באפשרותו לילך לבקרו, ואינו יוצא ידי חובת המצוה בשלימותה על ידי הטלפון, או על ידי מכתב השואל בשלומו.

⁶⁷ שו"ע יו"ד שלה ח

⁶⁸ ברייתא נדרים לט ע"ב, ודין זה נכלל במה שנאמר במשנה (פאה ריש פ"א) "גמילות חסדים אין לה שיעור", ופירש הירושלמי שם דהיינו גמילות חסדים שבגופו, ועי"ש בר"ש למשניות. ובשבת קכז ריש ע"ב ורש"י שם.
⁶⁹ אביי בגמ' שם, רמב"ם שם ה"ד, טור ושו"ע שם סעיף ב, וצריך לבקר אפילו כמה פעמים ביום רבא שם, רמב"ם שם, טוש"ע שם. ועיין באהבת חסד ח"ג (פרק ג), דמה שאמרו בין גדול בין קטן היינו בין גדול ממנו בגיל, בין גדול ממנו בחכמה. וראה בכל זה בשו"ת ציץ אליעזר (קונטרס רמת רחל סי' יב), ובשו"ת שלמת חיים (סי' תיא). ע"ש.

⁷⁰ רמב"ם שם, טור ושו"ע שם.

⁷¹ שטמ"ק נדרים לט ע"ב.

⁷² שטמ"ק שם בשם הרא"ם, והוכיח כן מהא דהתירו ליטול שכר על הישיבה.

⁷³ רמב"ם שם, ע"פ מה שנאמר בנדרים שנוטל אחד מששים בחליו.

⁷⁴ נדרים מ ע"א, רמב"ם שם.

⁷⁵ בבא מציעא ל ע"ב. ולכן נצטוינו על בקור חולים במיוחד אע"פ שבקור חולים הוא בכלל גמילות חסדים.

⁷⁶ פירוש הרא"ם נדרים מ ע"א.

⁷⁷ שטמ"ק שם.

⁷⁸ דבגמרא שם הובא מעשה בר' עקיבא שנכנס לבקר תלמיד אחד ובציוויו כיבדו וריבצו לפניו, ונהיה בריא.

⁷⁹ שיעשו לו צרכיו, וימצא נחת רוח עם חבריו ויבקשו עליו רחמים – רמב"ן בתורת האדם שער המיחוש.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ומי שאינו יכול לבקר את החולה בעצמו, טוב לטלפן אליו או לשלוח מכתב לחזקו ולעודדו בדברים.

כשמבקר את החולה בעמידה אסור ליטול שכר, תמורת הביקור⁸⁰, אבל כשמבקר בשיבה מותר לו ליטול שכר⁸¹, ויש מקומות שהחמירו שלא ליטול שכר אף על הישיבה⁸². והשוהה בישיבה יותר מכדי הצורך, ויש הנאה מרובה לחולה, מותר לו ליטול שכר, אף במקומות שלא נהגו שלא ליטול שכר על ביקור חולים⁸³.

י"א שהמבקר לא ילך לבקר לבדו, אלא יחד עם אחרים⁸⁴. אולם אין זה לעיכובא, אלא לכתחלה היכא דאפשר.

יש אומרים שהשונא את החולה יכול לבקרו⁸⁵, ויש חולקים⁸⁶.

כשמבקרים את החולה אומרים לו שיתן את דעתו על עניניו⁸⁷, דהיינו שיבדוק אם הוא חייב כסף למישהו או שחייבים לו, ואם מופקד אצלו משהו, או שהפקיד אצל אחרים, ושאר עניניו⁸⁸, ואל יפחד מפני זה מן המות⁸⁹.

אין מבקרים את מי שיש לו חולי מעיים או חולי העין או מיחושי הראש⁹⁰, שהבקר קשה להם, וכך לא יבקר חולה שהדבור קשה לו, אלא יכנס בבית החיצון ושאל וידרוש בשלומו, ויבדוק אם צריכים לכבד ולרבוץ בפניו וכיוצא בו, וישמע את צערו ויבקש עליו רחמים⁹¹.

⁸⁰ נדרים ל"ט ע"א, ופירשו בתוס' שם שכיון שהיא מצוה היא צריך לעשותה בחנם, והרא"ש שם כתב שלא יטול שכר כיון שכשהוא נוטל שכר הוא נראה כמבזה מצות בקור חולים.

⁸¹ גמ' שם, ופירש הר"ן שם שמשום מצות בקור די בעמידה, וכלשון הגמ' שם "אפשר בעמידה".

⁸² שם בר"ן [ע"פ הגמרא שם "במקום שנוטלין שכר", וכו'], כדי שלא יבוא ליטול שכר על העמידה.

⁸³ ר"ן ורא"ש שם.

⁸⁴ שאילתות שאילתא צג, וצ"ע שלא הובאו דבריו בפוסקים. ועיין במש"כ הגאון הנצי"ב בהעמק שאלה (שם סק"ז) והרה"ג ר' יעקב חיים סופר בספר זרע חיים (עמוד ז) הביא ראיות אולם אינו מוכאע דאפשר שהוא משום שרצו כולם לקיי המצוה.

⁸⁵ שו"ת מהרי"ל סי' קצו, רמ"א בשו"ע שם ב בשם י"א.

⁸⁶ רמ"א שם שסובר שלא יבקר, כדי שלא יחשוב ששמה לאידו ועיין בבאה"ט להר"י מטיקטין ס"ק ב. והוסיך הב"ח הכל לפי השנאה ולפי השונאים.

⁸⁷ טוש"ע שם.

⁸⁸ כך אמר הרמב"ן (תורת האדם שם) בשם מסכת שמחות (ולפנינו ליתא), "משאדם עולה למטה נכנסים אצלו ואומרים לו לא דברים מהיים ולא דברים ממיתים, שמא הלוי או שמא הלווה אדם, שמא הפקדת אצל בני אדם או שמא הפקידו אצלך" תוה"א להרמב"ן שם בשם מס' שמחות. ונפסק בטוש"ע שם.

⁸⁹ טוש"ע שם.

⁹⁰ נדרים מא ע"א, רמב"ם שם ה"ה, טוש"ע שם ה.

⁹¹ רמב"ן בתורת האדם שער המיחוש, טוש"ע שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יג. אי זו היא אבידה מצא חמור או פרה רועין בדרך אין זו אבידה חמור וכליו הפוכין פרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה

הרואה בהמת⁹² חבירו רועה בדרך או בין השדות, אם לפי הענין דרך בני אדם להשאיר בהמתם באופן זה ואינו נראה כאבידה, לא יגע בה, ואם נראה כאבידה, חייב לטפל בה ולהחזירה לבעליה ויש בהלכה זו כמה חילוקי דינים והדבר תלוי בשיקול הדעת⁹³, וכן כשיש⁹⁴ חשש שהבהמה תפסיד לשדות וכרמים של ישראל, או במקום שקונסים בעל הבהמה הנמצא בשדות אחרים⁹⁵, וכל שכן כשיש חשש שבעל השדה יהרגנו.

יד. החזירה וברחה החזירה וברחה אפילו ארבעה וחמישה פעמים חייב להחזירה שנאמר השב תשיבם

הרואה אבידת ישראל⁹⁶ חייב לטפל בה ולהשיבה לבעליה⁹⁷, אפילו החזיר ונאבדה אותה אבידה כמה פעמים. ואם הניחה והלך לו ביטל מצות עשה

⁹² שו"ע ונו"כ רס"א א

⁹³ כמ"ש הרמ"א שם ג

⁹⁴ שו"ע ונו"כ שם ב ורמ"א

⁹⁵ והיינו משום אבידת קרקע או שאר הצלת ממון מהפסד שגם הוא בכלל השבת אבידה,

⁹⁶ הב"ח ריש סימן רנט נשאר בצ"ע למה לא הזכירו הפוסקים מה שאמרו בגמרא (דף לג ע"ב) ששיעור ראייה הוא בתוך שבעה ומחצה במיל שהם רס"ו אמה וב' שליש, ובגמרא משמע ששיעור זה נאמר גם באבידה, ואילו הפוסקים לא הזכירו שיעור זה רק בדיני פריקה וטעינה.

⁹⁷ שו"ע ונו"כ רנט א. והיינו אם מכיר בעל האבידה חייב לטפל ולהשיבה לו, ואם אינו מכיר, חייב להכריז, וכמו שיתבאר פרטי ההכרזה וההשבה בפרקים הבאים. ופשוט שאינו יכול לפטור עצמו בתשלומין.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

של השב תשיבם⁹⁸, ועבר על לא תעשה של לא תוכל להתעלם⁹⁹, ויש אומרים שאינו עובר בעשה אלא כשבאה המציאה לידו ואח"כ הניחה¹⁰⁰.

טז. היה בטל מסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שברו כפועל אם יש שם בית דין מתנה בפני בית דין אם אין שם בית דין בפני מי יתנה שלו קודם

המוצא אבידה¹⁰¹ חייב¹⁰² לטפל בה ולהחזירה בחנם, אפילו בדבר של עצמו לא היה טורח בכך, ואפילו טורח הרבה על שוה פרוטה אחת¹⁰³.

במה דברים אמורים בטירחה¹⁰⁴, והוא אינו עוסק במלאכה אחרת, אבל אינו חייב להפסיד ממונו לקיים מצות השבת אבידה, ואפילו אינו הפסד ממש כי אם מניעת הריוח, אינו חייב מדינא¹⁰⁵.

⁹⁸ שו"ע ונו"כ רסו ב

⁹⁹ רמב"ם פרק יא מה' גזילה ואבידה הלכה א' (והרי"ף פרק בתרא דיומא מנה בין הדברים המעכבים את התשובה, המוצא אבידה ואינה מחזירה לבעליה), וכן דעת הר"ן מובא בנ"י בסוגיא דכהן בבית הקברות (דף ל ע"א), וכן מסיק הט"ז ריש סימן רנט, ודלא כמשמעות דברי הסמ"ע סק"א. ובעמק הנציב לספרי כתב שהרואה כמה אבידות אינו עובר על כל גוף בפני עצמו, וצ"ע. ומסתבר דלכו"ע הרואה אבידות של כמה בני אדם עובר על כל אחד ואחד.

¹⁰⁰ סמ"ע סימן רנט סק"א.

¹⁰¹ שו"ע ונו"כ רסה א

¹⁰² ובשו"ע הרב סעיף לג כתב שחייב לטרוח בכל כוחו (באבן האזל כתב לדעת הרמב"ן שבטרחא מרובה מותר ליטול שכר), ובכמה פוסקים מצינו לשון אסור ליטול שכר, ודייק המחנ"א ה' שכירות סימן טו מדברי הרא"ש שגם כשירצה בעל האבידה לתת לו שכר אסור לו ליטול,

¹⁰³ שו"ע הרב הלכות אבידה סעיף לו, וכתב עוד, בשלל הוא רשאי לותר על ממונו מפני טורח גופו ולא בשל חבירו, שהתורה לא חסה אלא על כבוד הבריות ולא על טורח הגוף. ויש להסתפק אם רשאי להניח האבידה ולשלם דמי האבידה מכיסו, שמצינו כן לגבי זקן ואינו לפי כבודו לענין לפנים משורת הדין, ואפשר דשאני התם שהוא פטור מדינא, אבל כשיש עליו חיוב אינו יכול לפטור עצמו ע"י ממון שלא מדעת בעל האבידה. פתחי חושן שם פרק ח הערה ב

¹⁰⁴ שו"ע ונו"כ שם

¹⁰⁵ שו"ע הרב סעיף לג, וסיים, לפיכך אין חיוב השבת אבידה חל על מי שהוא בעל עסק, בין במלאכה בין בחנות או בשאר משא ומתן, בענין שע"י טרחו בהשבת אבידה יגיע לו איזה הפסד מניעת הריוח, ושלא לא יחזירנה לו בעל האבידה, עוד כתב בשו"ע הרב שאפילו הפסד הריוח שלו אינו אלא דינר והאבידה שוה מאה מנה, שלו קודם, והיינו מדינא, אבל כבר אמרו חז"ל שלא ידקדק בכך.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אם בעל האבידה¹⁰⁶ או בית דין הבטיחו לו¹⁰⁷ לפצותו על הפסדו, נתחייב מדינא בהשבה, ויש אומרים¹⁰⁸ שמכל מקום אינו חייב להפסיד הפיץ שלו.

נתבטל ממלאכתו¹⁰⁹ ועסק בהשבת אבידה מעצמו אף על פי שאינו חייב, ולא התנה בפני בי"ד או בעל האבידה, אינו יכול לתבוע מבעל האבידה כל מה שהפסיד ע"י ביטול ממלאכתו¹¹⁰, כי אם שכר כפועל בטל, ונחלקו הפוסקים איך מחשבים שכר זה.

יש אומרים¹¹¹ ששמין כמה אדם כיוצא בו רוצה לפחות משכרו ולהיות בטל ממלאכתו שהיה עוסק בה, ויש מפרשים¹¹² ששמין כמה היה רוצה ליקח כדי לבטל ממלאכתו להתעסק בהשבת האבידה, כגון שהיה עוסק במלאכה כבידה ומשתכר ארבעה דינרים, ועבור ההתעסקות באבידה שהיא קלה יותר היה נוטל ב' דינרים, נוטל ב' דינרים.

¹⁰⁶ שו"ע ונו"ב רסד ה

¹⁰⁷ בשו"ע הרב סעיף לג משמע שה"ה אם יודע בבירור שהבירו ישלם לו מעצמו חייב.

¹⁰⁸ רמ"א שם בשם יש חולקים, וכתב הסמ"ע בטעמם שיכול לומר ניחא לי ביין שלי, וכתב באולם המשפט בסימן רעד שבדבר העומד לסחורה, דלא שייך רוצה בקב שלו, לכו"ע חייב.

¹⁰⁹ שו"ע שם

¹¹⁰ הפוסקים הזכירו שהיה עוסק במלאכה, ויש להסתפק באומן שבמקרה לא היה עוסק במלאכה באותה שעה אבל כל רגע עלול לקבל מלאכה, וע"י ההתעסקות בהשבה לא יהיה במקומו ויתכן שיפסיד בכך, ומצד שני יתכן שלא היה מרויח כלל באותו זמן, ומדברי שו"ע הרב שכתב בעל חנות, משמע שגם זה אינו חייב, שהרי גם בחנות יתכן שבאותו שעה לא יבאו לקנות, כיון שדרך העולם שבאים לקנות, וזהו עסקו, ואף בדיעבד נראה שמחשבין לכל פירוש כדאית ליה כמה היה רוצה ליקח כדי לסגור עסקו ולישב בטל או להתעסק בהשבה. פתחי חושן שם הערה ה

¹¹¹ שו"ע שם, וכפירוש הסמ"ע, וכן פירש הש"ך סק"א, והיינו שאם היה עוסק במלאכה והיה משתכר שני סלעים, והיה מסכים לבטל ממלאכתו ולישב בטל ולקבל סלע, הרי שאינו מקבל רק סלע, ואף על פי שלמעשה לא היה בטל, שהרי עסק בהשבה, על זה אינו משלם לו כיון שמצווה בכך. ומ"מ לפירוש זה תלוי בכובד המלאכה שהיה עוסק בה, שאם היה עוסק במלאכה כבדה, בדרך כלל מתרצה אדם יותר לפחות משכרו ולישב בטל מאשר העוסק במלאכה קלה, אבל אין נ"מ במירחת ההשבה, שלפירוש זה אין טרחה זו עולה בחשבון כלל. ומשמע מדברי הפוסקים שאפילו הוא מוען עתה שלא היה מתרצה לפחות משכרו כדי לישב בטל אין שומעין לו, שמסתמא כל אדם ניחא ליה בזה, אא"כ התנה בתחלה על כך, וכן משמע בסמ"ע סק"ה, ומה שהזכירו הפוסקים פועל זה הכוונה לפועל כיוצא בו, ונראה שדבר זה הוא לכל הפירושים.

¹¹² רמ"א סימן רסה סעיף א, והטור ביאר הטעם שעל המותר הרי הוא כמי שאין לו מלאכה, ונמצא שאינו מפסידו כלום, והוסיף הסמ"ע סק"ג דאע"פ שיש לו מירחה יותר בהשבה מעסק מלאכתו, על זה מצווה ועומד לקיים מצות השבת אבידה, וע"י עוד בב"י ובש"ך ובאחרונים פירושים אחרים בדין שכר כפועל בטל.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אם יש שם בית דין¹¹³ או ג' בני אדם¹¹⁴, יכול להתנות עמהם על שכרו.

טז. בלילותא אפילו חדא שעתא ... ביממא אפילו טובא ...
חזי לה בקדמתא ובחשנתא תלתא יומי אמרינן איתרמויי
אתרמי לה ונפקא טפי ודאי אבידה היא

המוצא דבר¹¹⁵ שניכר שאינו אבוד מבעליו, כגון פרה או חמור רועים בדרך ביום אפילו כמה ימים זה אחר זה אין צריך לטפל בהן, אבל אם מצאן בלילה או חמור וכליו הפוכין כגון אוכף ומרדעת שרגילין להיות חגור על החמור, מצא שאינן מונחין עליו כדרך¹¹⁶, אפילו ביום אז ודאי היא אבידה וצריך להתזרם לבעלים.

ואם מצא הפרה והחמור רועים בדרך בבקר השכם או סמוך לפנות ערב ג' ימים זה אחר זה הרי זו אבידה, שאין דרך להניחם כך ג' ימים זה אחר זה, ונוטל ומכריז, פחות מכאן אינה אבידה.

אולם כבר התבאר שמחמת שיש בכך כמה חילוקי דינים הדבר תלוי בשיקול הדעת¹¹⁷.

¹¹³ שו"ע שם, ומשמע בתוס' בסוגיא שעכ"פ אין ב"ד יכולים לפסוק יותר מדמי האבידה, אבל בשוה לדמי האבידה, אף על פי שאין הבעלים מרויח כלום, אמרינן דניחא ליה בכך משום כושרא דחיותא וטירחה, ומסתבר שעם בעל האבידה יכול להתנות אפילו יותר מדמי האבידה אם מתרצה לכך, ועיי' שער משפט סימן צז סק"א.

¹¹⁴ כן הוא ברש"י ובטור, אבל בשו"ע השמיטו, ועיי' הגהות חכמת שלמה על הגליון.

¹¹⁵ שו"ע ונו"כ רס"א א

¹¹⁶ סמ"ע ג

¹¹⁷ כמש"כ הרמ"א שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

